

AR STILU PA(R) REVOLŪCIJĀM

ARĪ GUDRINIEKS PĀRSKATĀS. REŽISORS MIHAILS GRUZDOVS. NACIOŅĀLAIS TEĀTRIS.
IZRĀDE GALĪGI NAV POLITISKS TRAKTĀTS

EDĪTE TIŠHEIZERE

Sasodīts, kā dzīve spēj interpretēt mākslu! Skaties publisko Saeimas sēdi, un liekas, ka 100 gudrajie nupat iznākuši no Nacionālā teātra, gudrības sasmēlušies.

Lai gan *Gudra cilvēka nelaime*, pardon, *Arī gudrinieks pārskatās* (re, kā – parasti daudz kas izrādās pazudis tulkojumā, bet savureiz iznāk arī ieguvums: kaut vai šī amizantā divu krievu dižgaru lugu skaniskā un jēdzieniskā tuvība. Gandrīz vai gaidīju, ka Ostrovska Glumovs kādā epigrammā izsauksies kā Gribojedova Čackis, apbrīnojot ļaužu reakciju uz kādām ģepčībām: «Kričaļi barišņi: ura! I v vozduh čepčiki brosaļi...»), tāpat *Arī gudrinieks pārskatās* galīgi nav politisks traktāts. Gluži pretēji: liekas, Mihails Gruzovs pēc daudzām smagām, eksistenciālu pārdomu pilnām izrādēm atgriezies pie *Prečibu* pārliecības, ka dzīvot, vismaz mākslā, vajag viegli un skaisti, ar stilu un garšu, bet morāle, kad ievajadzēsies, tad atradīsies. Vieglums, skaistums, stils – uz šiem pavedieniem savērtas izrādes pērles, krelles un stikliņi.

KATRS UZ BRĪTIŅU IZCELTS GAISMĀ

Sākot ar aktierdarbiem, no kuriem ikviens režisoram ir bijis uzmanības un iedziļināšanās vērts, katrs vismaz uz brītiņu izcelts skatuves gaismā, lai uzmirzd. Nacionālā teātra dažādu paaudžu stūrakmeņu lielā vienkāršība (Lilijas Dzenes apbrīnojami precīzais formulējums), skatuves patiesības sajūta dažus centimetrus virs zemes pagriezta tā, ka kļuvusi par eksistence vieglumu. Kā Ģirta Jakovļeva Krutickim: ko vēta kaut vai gadiem izslīpētā kustība, ar kādu sarunu biedrei no pleca tiek noglāstīts nost mētelītis. Vai Astrīdas Kairišas samtaini dobjaais likteņdieves baritons – katrs pareģojums kā zīmogs. Kaspara Dumbura un Toma Liepājnieka kalpotāji ir perfekti līdz tai pakāpei, ka jūk, vai viņi kalpo šai pasaulei vai valda pār to. Dikti zīmīgi tēli – pret dzelzaino «Vainīgs!» sabrūk jebkuras pretenzijas. Tāpat Mārtiņa Egliena Golutvins (nav nodarbošanās, Ostrovska remarka) – atnāk, sabīda lietas, pieceļas, pazūd. Vai Ingas Misānes Turusina: skatiens drusku nolaists, lai zināšanas par pasauli un tikumiem nedurtos citiem acīs. Sanītas Pušpures Mašeņkai viņa samācīs tā-ā-ādas lietas, ka patiešām vajadzēs stāju un līdzsvaru, tāpēc pie reizes audzēknei iedresē arī to, un meitene apzinīgi pati uzliek uz galvas biezo grāmatu. Glumova epigrammai nav ne mazākā pamata; Turusina izgājusi no aprītes?

DITAS LŪRIŅAS MAMAJEVAS UN ARTUSA KAIMIŅA GLUMOVA MĪLA UZ REŽĢU VĀRTIEM VARĒTU KĻŪT PAR SKATUVES EROTIKAS KLASIKU: KĀPUMS, LIDOJUMS, BRĪVĪBA! – UN LĒNA SLĪDĒŠANA ATPAKAĻ UZ ZEMES...

FOTO – GUNĀRS JANAITIS

Ha! Sen uz skatuves nav redzēts kaut kas tik izlaidīgs kā viņas kleitas mugura, kad kritis mūkenes mētelītis, – tādas kā korsetes aukliņas, kas tūlīt atraisīsies. Kristīnes Abikas tērpi, kas eleganti balansē uz laikmetu robežām, ir vēl viena izrādes pērle, kuru patiesībā nevar skatīt atsevišķi no Ingas Raudingas plastiskās režijas. Kungu iznesība un dāmu grācija (vai tās neklātbūtne) izaug arī no kostūma un kustības saskaņas.

ĶIKIŅĀT PAR SAVĀM ATMIŅĀM

Gruzovs ar burvīgu nevērību atteicies sekot daudzām Ostrovska norādēm un padziņojuša tantuka kāri pēc jauniņa radnieka pārvērtis par jūtām, kas kāpj pāri Vasaras dārza žogam, Ziemas pilij un mākoņiem. Ditas Lūriņas Mamajevas un Artusa Kaimiņa

Glumova mīla uz režģu vārtiem varētu kļūt par skatuves erotikas klasiku: kāpums, lidojums, brīvība! – un lēna slīdēšana atpakaļ uz zemes... Glumovs ir kaut kas jauns starp Artusa Kaimiņa aktierdarbiem: iekšēji nospriegots, bet bez saspringuma, mērķtiecīgs bez histēriskas trauksmainības, aktieris brīvi eksistē absurdā situācijā, kad, ja tā varētu izteikties, jābūt ļoti gudram, lai runātu tik stulbi. Un Kaimiņa Glumovs spēj noturēties šajā gudra cilvēka muļķības līmenī! Atkārtotais: skaisti un viegli.

Izrāde aizrit ātri, bet tajā ir daudz brīvas domu telpas. Var mēģināt atšifrēt zīmes un norādes, kā Aigara Ozoliņa scenogrāfija saplēlējās ar lugas notikumiem, kurā brīdī katrai no darbības personām ļauts mainīt mērogus un izaugt pāri pils jumtam līdz pat

Interesanti, kādas domas nāks prātā pēc gada, atnākot uz *Arī gudrinieks pārskatās*? Jo tā nu reiz ir daudzkārt pārlasāma izrāde

Mēnesim. Var meklēt citātus un līdzības, ķīkināt par savām atmiņām. Piemēram, es pēkšņi atceros, ka Leņinam ļoti patika *Mēnesnīcas sonāte* jeb *Apasionāta*, kas skan izrādē visneiedomājamākās vietās un instrumentācijās. «Nečelovečeskaja muzika!» – tā viņš teica. Un šī *idée fixe* aizved tālāk pie domas par Ziemas pili kā revolūcijas gultiņu, jo šūpulis jau tā bija *Aurora*, kuras gaismas strēles arī ik pa laikam pazib pāri Rastrelli pilij bezgalīgajās debesīs. Un pēkšņi atnāk sapratne, ka daudzas, ja ne visas revolūcijas taču ir nepareizas komunikācijas rezultāts, jo cilvēki runā vienu, domā otru un saprot vēl pavisam kaut ko citu. Ka viss pāriet un viss tiks piedots. Ka lietūs aizskalos revolūcijas, karjeras un cerības. Ka varbūt Blaumaņa Krustiņam nemaz nav tainība un dzīvi tomēr var izārdīt līdz nepareizajai vietai un sākt no jauna. Ka pazudušie dēli atkal tiks uzņemti ģimenes klēpī un samīļoti. Gandrīz vai žēl, ka šīm skaistajām mūžības domām par piedošanu un atgriešanos – un kādas gan citas domas var raisīt pasakainais fināls ar glāzu saskandināšanu Bēthovena melodijā! –, še tev, dzīve kā nīrgādāmās piesviež apstiprinājumam svaigus politiskos faktus.

Bet gan jau tie aizmirsīsies. Interesanti, kādas domas nāks prātā pēc gada, atnākot uz *Arī gudrinieks pārskatās*? Jo tā nu reiz ir daudzkārt pārlasāma izrāde.

P. S. Ja jau Sergejs Timofejevs rakstīja Glumova epigrammas, kāpēc par Ostrovska lugas, nevis Gruzova izrādes varonēm? «Gausa, pārbriedusi miesa//Kas nepārtraukti cilājas un kustas» – par Lūriņas Mamajevu? «Reiz tālā jaunībā//Tā deva visiem» – par Misānes Turusovu? Tā būs kāda cita opera. ●